

4. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / Я. А. Жаліло та ін.; Національний ін-т стратегічних досліджень. – К.: Знання України, 2005. – 388 с.

5. Кундеус О. М. Формування конкурентних переваг суб'єктів аграрної економіки під впливом інноваційних кластерів / О. М. Кундеус // Інноваційна економіка. – 2010. – № 1. – С. 3 – 9.

6. Мацибора В. І. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / В. І. Мацибора, В. К. Збарський, Т. В. Мацибора. – К.: Каравела, 2008. – 312 с.

7. Могильний О. М. Регулювання аграрної сфери / О. М. Могильний. – Ужгород: ІВА, 2005. – 400 с.

8. Піддубна А. І. Розвиток управління міжнародною конкуренцією підприємства на основі системного та стратегічного підходів: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01/ Анна Іванівна Піддубна. – Харківський національний економічний університет. – Х., 2006. – 20 с.

9. Писаренко В. В. Розвиток експорту плодоовочевої консервної продукції з України / В. В. Писаренко, В. І. Даниленко // Економіка АПК. – № 12. – С. 118 – 121.

10. Портер М. Е. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / М. Е. Портер; пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 390 с.

11. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств у транзитивній економіці: Монографія / За заг. ред. д-ра економ. наук, проф. С. М. Ілляшенка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 582 с.

12. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р. А. Фатхутдинов. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 640 с.

13. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации: учеб. пособие / Р. А. Фатхутдинов. – М.: Эксмо, 2004. – 544 с.

14. Чабан В. Г. Інновації як умова підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора / В. Г. Чабан // Економіка АПК. – 2006. – № 7. – С. 68 – 72.

15. Школьнік О. О. Формування механізмів управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з екон. та управління підприємствами: спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами / О. О. Школьнік. – Миколаїв, 2008. – 40 с.

УДК 338.439

ПРОБЛЕМИ ДОКУМЕНТУВАННЯ ПРОЦЕСУ ПЕРЕРОБКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

ЧАСОВНИКОВА Ю. С., ОСТАПЕНКО І. І.

УДК 338.439

Часовникова Ю. С., Остапенко І. І. Проблеми документування процесу переробки на підприємствах харчової промисловості

Розглянуто сучасний стан переробних підприємств у харчовій промисловості України. Охарактеризовано основні проблеми, що виникають при документуванні операцій з переробки. Запропоновано вдосконалення документального оформлення переробної діяльності.

Ключові слова: процес переробки, давальницька сировина, документування, харчова промисловість.

Табл.: 1. **Бібл.:** 4.

Часовникова Юлія Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра бухгалтерського обліку, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: juli_vip@mail.ru

Остапенко Ірина Іванівна – магістрант, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: ostapenko_irisha@mail.ru

УДК 338.439

UDC 338.439

Часовникова Ю. С., Остапенко И. И. Проблемы документирования процесса переработки на предприятиях пищевой промышленности

Рассмотрено современное положение перерабатывающих предприятий в пищевой промышленности Украины. Охарактеризованы основные проблемы, которые возникают при документировании операций по переработке. Предложено усовершенствование документального оформления перерабатывающей деятельности.

Ключевые слова: процесс переработки, давальческое сырье, документирования, пищевая промышленность.

Табл.: 1. **Библ.:** 4.

Часовникова Юлия Сергеевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра бухгалтерского учета, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: juli_vip@mail.ru

Остапенко Ирина Ивановна – магистрант, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: ostapenko_irisha@mail.ru

Chasovnikova Y. S., Ostapenko I. I. Documentation Problems of Processing in Food Industry

The current position of the processing enterprises in the food industry of Ukraine is discussed. It is described the main problems in documenting processing operations. The improved documentation of processing activities is proposed.

Key words: processing, tolling, documentation, food industry

Tabl.: 1. **Bibl.:** 4.

Chasovnikova Yuliya S. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Accounting, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: juli_vip@mail.ru

Ostapenko Irina I. – Graduate Student, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: ostapenko_irisha@mail.ru

На початку 90-х в Україні стають поширеними операції, що основані на переробці сировини в експортно-орієнтованих галузях економіки. З часом ці відносини поширюються і на відносини між резидентами країни охоплюючи різні галузі. Причина досить проста – недостача оборотних коштів та дефіцит сировини. Такий вид операцій, з одного боку, дозволяє українським підприємствам більш повно використовувати виробничі потужності, надавати роботу не завантаженому персоналу, з іншого – підвищити конкурентоспроможність продукції на основі використання брендів провідних підприємств, освоїти сучасну технологію і організацію виробництва, що відповідає вимогам міжнародних стандартів.

Харчова промисловість України є однією з найважливіших галузей, оскільки підприємства саме цієї галузі формують продовольчу безпеку країни. Вона виконує важливі завдання соціально-економічної політики, першочерговим з яких виступає підтримка життєдіяльності суспільства. Для підтримання стабільного функціонування необхідне постійне оновлення технічної та технологічної сторін процесу, розширення асортименту продуктів харчування, вдосконалення їх якості та відповідності міжнародним стандартам. Досить важливим є дослідження документального забезпечення обліку діяльності в цій галузі, адже здебільшого нею займаються новостворені переробні підприємства.

Серед вагомих наукових досліджень вітчизняних науковців з питань удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку операцій по переробці сировини слід відзначити праці Ф. Ф. Бутинця, О. О. Гончаренко, В. О. Іваненко, Є. Калюги, О. Р. Кіляр, Н. О. Козіцької, Ю. А. Кузьмінського, Л. С. Стецюка, Н. В. Михайлицької, І. Прибеги, Т. В. Якимчук та ін. Проте досі залишилися нез'ясованими питання документального забезпечення переробної діяльності, що б враховувало особливості процесу виготовлення та реалізації продукції, виготовленої на давальницьких умовах.

Наша країна володіє значним ресурсним потенціалом для розвитку харчової промисловості і тривалий час забезпечувала продуктами харчування європейські країни. Але через незадовільний стан сільського господарства на сьогодні не всі підприємства харчової промисловості здатні самостійно забезпечити себе власною сировиною. Виходом з такої непрості ситуації стала міжнародна практика інших вітчизняних підприємств, що працювали з давальницькою сировиною із за кордону. Тому з часом дедалі поширенішими стають операції з переробки сировини між вітчизняними суб'єктами господарювання, таким чином відбувається перекаліфікація виробничих підприємств на переробні підприємства. Оскільки даний вид діяльності достатньо новий для нашої країни, то в процесі діяльності переробних підприємств виникає достатньо труднощів. Здебільшого ці труднощі стосуються документального оформлення бухгалтерського обліку.

Мета статті – удосконалення існуючого порядку документального оформлення операцій з переробки давальницької сировини для забезпечення зацікавлених користувачів оперативною та достовірною інформацією

щодо руху давальницької сировини та результатів її переробки.

Завдання:

- ✦ дослідити процес документального оформлення переробки давальницької сировини;
- ✦ виявити недоліки в досліджуваній сфері;
- ✦ запропонувати вдосконалення щодо документування руху давальницької сировини та отриманої з неї продукції.

Об'єктом дослідження є процес документального оформлення переробної діяльності підприємств з давальницької сировини в харчовій галузі України.

Предметом дослідження є дослідження документування діяльності приватної фірми «Харківагросоюз», що займається переробкою давальницької сировини від резидентів.

Харчова промисловість виступає стратегічно важливою галуззю національного господарства країни. Вона є складовою агропромислового комплексу і об'єднує м'ясну, молочну, рибну та харчову. До складу харчової промисловості входять цукрова, олійно-жирова, тютюнова, хлібопекарська та інші підгалузі. Тому особливість даної галузі в тому, що її сировиною можуть бути лише продукти рослинного та тваринного походження, тобто передусім продукти сільського господарства.

Найбільш перспективною з підгалузей харчової промисловості є олійна, адже саме її продукція користується зростаючим попитом на внутрішньому та світовому ринках, що зумовлено двома основними факторами:

- ✦ всебільшою переорієнтацією у структурі харчування людей на олії і жири рослинного походження через їх фізіологічні переваги і доступніші ціни порівняно з тваринними жирами;
- ✦ динамічним зростанням у всьому світі виробництва біодизельного пального на основі рослинних олій на тлі прогресуючого зростання цін на мінеральні енергоресурси та зменшення їх природних запасів.

Яскравим представником даної галузі є приватна фірма «Харківагросоюз», основною діяльністю якої є переробка давальницької сировини. Дана фірма працює на ринку майже понад 10 років і займається переробкою соняшникового насіння для отримання соняшникової олії високої якості. Однією з головних проблем фірми, як і багатьох інших, стало правильне документальне оформлення процесу переробки та отриманої продукції.

Для оформлення операцій з переробки сировини чинним законодавством не передбачено спеціальних первинних документів. Тому даний процес здійснюється на основі затверджених типових форм первинних документів: товарно-транспортних накладних, довіреностей, актів приймання матеріалів, а також таких загальноприйнятих документів (в яких передбачено обов'язкові реквізити), як накладні, рахунки тощо. Проте досліджувані операції не є реалізацією сировини чи готової продукції і не підлягають оподаткуванню. Відповідно грамотне оформлення передачі давальницької сировини та отримання результатів її переробки має досить важливе значення [2, с. 78].

Весь процес переробки на підприємстві повинен оформлятися первинними документами, оскільки документування забезпечує доказовість фактів господарського життя підприємства шляхом їх фіксації на матеріальному носії – документі, який несе інформацію про деталі здійснених господарських операцій.

На сьогоднішній день не затверджено форм первинних документів щодо руху давальницької сировини в процесі її переробки. Тому документування руху такої сировини та результатів її переробки у виконавця здійснюється на основі типових форм первинної документації, які використовуються для власної сировини та готової продукції. Проте, вважаємо, що застосування загальноприйнятих форм первинних документів для фіксування руху давальницької сировини та результатів її переробки є недоцільним і трудомістким процесом ведення облікової документації. Зокрема, враховуючи специфіку виробництва на давальницьких умовах, підприємство-переробник не калькулює вартості виготовленої продукції (відповідно, не може відображати таку вартість у первинних документах, що засвідчують рух виготовленої продукції з цеху до складу, а також її відвантаження замовникові), а також не враховує вартість давальницької сировини при формуванні собівартості виконаних робіт з її переробки. Тобто документи, які засвідчують рух давальницької сировини в процесі її переробки не можуть враховуватися при формуванні собівартості виконаних робіт і не засвідчують рух засобів, що знаходяться на балансі підприємства, зате є підставою для відображення такої сировини на рахунках позабалансового обліку [2, с. 79].

Надходження сировини оформляється Актом приймання-передачі давальницької сировини. Він містить погоджену замовником і переробником інформацію щодо найменування і кількості переданої і отриманої давальницької сировини; кількості та вартості прийнятої за якістю давальницької сировини, придатної для переробки.

Оскільки підприємство, на якому здійснюється переробка, є малим підприємством, то бухгалтерією було прийнято рішення не розробляти документи, що відображали б внутрішнє переміщення сировини. До акту додаються документи, що підтверджують якість переданої сировини: сертифікати якості; висновок державної санітарно-гігієнічної експертизи.

Закінчення процесу переробки оформляється Актом приймання-передачі продуктів переробки давальницької сировини. Даний Акт складається на кожен вид асортименту продукції в двох екземплярах – один залишається у виконавця, а інший віддається замовнику. У ньому відображається інформація про кількість переробленої сировини, що була отримана від замовника, кількість отриманої продукції, перераховано матеріали, що були використанні при пакуванні, а також вартість виконаних робіт. Таким чином, замовник з одного замовлення може отримати до 10 таких актів. На думку авторів, оформлення такої кількості документів займає досить багато часу та не є достатньо наглядним. Виходячи із специфіки діяльності підприємства, що займається переробкою соняшникового насіння на соняшникову олію та фасує її в ПЕТ-пляшки різної ємкості, запропоновано додати до Акту приймання-передачі продуктів переробки давальницької сировини Звіт переробника про використання давальницької сировини (табл. 1).

Таблиця 1

Звіт переробника (ПФ «Харківагросоюз») про використання давальницької сировини

Найменування сировини, матеріалів і тари	Залишок на початок місяця	Надійшло за місяць	Витрачено на розфасовку виготовленої олії по пляшкам різної номінальної місткості, шт.										Витрачено за місяць	Залишок на кінець місяця	
			0,5 л		0,75 л		0,92 л		1,0 л		5,0 л				
			нераф.	раф.	нераф.	раф.	нераф.	раф.	нераф.	раф.	нераф.	раф.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	14	15	16	17	
Насіння соняшника, кг															
Олії, кг:															
1. нерафінована															
2. рафінована															
Вартість переробки, грн															
Разом															
Тара і тарні матеріали:															
Плівка, кг															
Гофроящик, шт.:															
1. гофроящик 0,5 л															
2. гофроящик 0,75 л															
3. гофроящик 0,92 л															
4. гофроящик 1 л															

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
5. гофроящик 5,0 л														
Етикетка, шт.:														
1. етикетка 0,5 л, нераф.														
2. етикетка 0,5 л, раф.														
3. етикетка 0,75 л, нераф.														
4. етикетка 0,75 л, раф.														
5. етикетка 0,92 л, нераф.														
6. етикетка 0,92 л, раф.														
7. етикетка 1,0 л, нераф.														
8. етикетка 1,0 л, раф.														
9. етикетка 5 л нераф.														
10. етикетка 5 л раф.														
Пробка, шт.														
ПЕТ-пляшка, шт.														
Вартість фасовки, грн														

М. П. _____
(посада) (підпис) (П. І. Б.)

Цей звіт більш повно та наочно об'єднує в собі інформацію про отриману сировину та отриману продукцію від переробки. Також використовувати даний звіт при формуванні собівартості продукції буде зручніше, ніж всі Акти прийомки-передачі продукції.

Він забезпечить наявність оперативних і достовірних даних про рух давальницької сировини під час процесу її переробки.

ВИСНОВКИ

Документування процесу переробки давальницької сировини повинно здійснюватись відокремлено від аналогічної власної сировини та продукції, якщо така мається на підприємстві. Тому кожне підприємство, що займається такою специфічною діяльністю, для достовірного відображення в бухгалтерському обліку замовника і виконавця операцій з переробки розробляє пакет первинної документації щодо відвантаження (оприбуткування) давальницької сировини, переробки; задачі (приймання) виконаних робіт. Використання розроблених форм первинних документів, які враховують всі особливості даних процесів, забезпечує правомірне відображення таких операцій на рахунках бухгалтерського обліку, полегшує розрахунок собівартості отриманої продукції, а також сприяє здійсненню контролю за рівнем витрачання давальницької сировини, обсягом додаткових витрат, понесених на її переробку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Балджи М. Д. Стратегічні напрямки впровадження інновацій на підприємствах харчової промисловості / М. Д. Балджи, В. С. Музика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpchdtu/2009_24/articles/25_baldju_myzuka.pdf

2. Іваненко В. О. Документування операцій з руху давальницької сировини та результатів її переробки / В. О. Іваненко // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1(59). – С. 77 – 80 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2012_1_1/18.pdf

3. Малишкова С. Переробка сільськогосподарської продукції на стороні: облік і оподаткування / С. Малишкова // Баланс-Агро. – 2012. – № 7(139). – С. 22 – 24.

4. Тибінь А. М. Вихідні умови і перспективи розвитку харчової промисловості України / А. М. Тибінь, І. І. Смачило [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/venu/2010_1/24.pdf